

«ПОГОДЖЕНО»

Державне агентство
меліорації та рибного господарства України

Андрій ЗАБУГА

« 20 » 06 2022 р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Проректор
з наукової та інноваційної діяльності
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

Юрій ГРИЦАН

« 02 » 2022 р.

«ПОГОДЖЕНО»

Інститут рибного господарства
Національного аграрного університету України

Ігор ГРИЦИНЯК

« 31 » 05 2022 р.

ПРОГРАМА

проведення наукових рибогосподарських досліджень

Науково-дослідного центру «Водні біоресурси та аквакультура»

Дніпровського державного аграрно-економічного університету

за напрямком: «Розробка науково-біологічних обґрунтувань та режимів
рибогосподарської експлуатації водойм Дніпропетровської та інших
областей України» на 2022–2026 рр. включно

Дніпро
2022

Вступ

Ця програма є складовою частиною науково-дослідних робіт, що виконуються Науково-дослідним центром «Водні біоресурси та аквакультура» (НДЦ «ВБА», керівник – д.б.н., проф. Новіцький Р. О.) при кафедрі водних біоресурсів та аквакультури біотехнологічного факультету Дніпровського державного аграрно-економічного університету в рамках планових наукових досліджень і відповідного впровадження розробок у практику рибного господарства (аквакультури).

Дослідження здійснюються згідно запланованого наукового напрямку і тематики відповідно держбюджетної теми БП-18/2020 «Оцінка сучасного стану рекреаційного природокористування та розробка ефективної стратегії сталого використання водних біоресурсів України» (номер держреєстрації 0120U102381, науковий керівник – проф. Новіцький Р. О.), а також ініціативної теми кафедри водних біоресурсів та аквакультури ДДАЕУ «Забезпечення ефективного ведення рибного господарства і сталого природокористування на водоймах Придніпров'я в умовах антропогенних навантажень та глобальних змін клімату (2021–2025 рр.)» (№ 0121U109585), господарчих договірних тем і договорів про науково-технічне співробітництво з:

- Інститутом рибного господарства та екології моря (ІРЕМ, м. Бердянськ) – б/н, строк дії: 2021–2026 рр. включно;
- Інститутом рибного господарства НААН України (м. Київ) – б/н, строк дії: 2018–2022 рр. включно;
- Управлінням Державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області – б/н від 04.05.2020 р., строк дії: 2020–2024 рр. включно.

Комплекс досліджень здійснюється у відповідності до діючого законодавства України і нормативно-правової бази:

Законів України «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про екологічну мережу України», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів»; «Про аквакультуру»;

Водного кодексу України;

Постанов Кабінету Міністрів України: № 1126 від 18 липня 1998 р. «Про Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства», № 1147 від 17 вересня 1996 р. «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів», № 1196 від 16 грудня 2015 р. «Про

затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій і об'єктів екологічної мережі»;

Тимчасового порядку реалізації експериментального проекту із запровадження порядку здійснення штучного розведення, вирощування водних біоресурсів та їх використання у спеціальних товарних рибних господарствах, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1138 от 23.10.2019 р.

«Інструкції про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання у спеціальних товарних рибних господарствах» (наказ Держкомрибгоспу України № 4 від 15.01.2008, зареєстровано у Міністерстві юстиції 28.01.08 № 64/14755),

Наказу Державного агентства рибного господарства України «Про затвердження правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України» від 18.03.1999 р.,

Наказу Мінагрополітики та продовольства України «Про затвердження Порядку штучного розведення (відтворення), вирощування водних біоресурсів та їх використання» від 07.07.2012 р. № 414;

Рішення Дніпропетровської обласної Ради від 21.10.2015 р. №680-34/VI «Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016–2025 роки» зі змінами і доповненнями.

1. Мета та задачі досліджень

Метою наукових досліджень є:

- визначення сучасного гідроекологічного стану водойм (ділянок) та їх придатність для організації і ведення відповідних форм рибогосподарської діяльності, у тому числі для любительського та спортивного рибальства;
- розробка напрямку рибогосподарського використання водойм (ділянок);
- дослідження існуючого рівня біорізноманіття флори та фауни, у тому числі за групами гідробіонтів (вища водна рослинність, планктон, бентос, іхтіофауна);
- оцінка стану популяцій туводних видів, видів-інтродуцентів, чужорідних видів риб;
- визначення біопродукційних можливостей водних екосистем;
- розробка заходів по підвищенню біологічної продуктивності водних екосистем зі збереженням біологічного різноманіття усіх видів водних організмів, у тому числі аборигенного іхтіокомплексу;
- визначення базових засад рибогосподарської експлуатації водойм, у тому числі за знаряддями та строками лову, обсягами вилову та вселення водних біоресурсів, охоронних та меліоративних заходів;
- проведення моніторингових гідроекологічних та іхтіологічних досліджень на водоймах, де впроваджена рибогосподарська діяльність.

Об'єктом дослідження є внутрішні водойми (водні екосистеми) Дніпропетровської та інших областей України різного типу, рівня трансформації та рибогосподарської експлуатації.

Район досліджень. Рибогосподарські та наукові дослідження будуть проводитись на водоймах (їх ділянках), на яких вже діють або планується впровадження режимів спеціального товарного рибного господарства, або які можуть чи вже використовуються для цілей аквакультури (рибництва).

Задачі досліджень. Для виконання комплексу рибогосподарських досліджень на водоймах і повноцінного розв'язання вказаних проблем потрібно:

- визначити морфометричні та гідрологічні показники, а також хімічний склад води і вміст токсичних речовин у воді водойм;
- провести дослідження видового складу та продукції вищої водної рослинності;
- дослідити стан базових груп гідробіонтів (планктонні та бентосні організми) та їх біопродукційні можливості;

- провести іхтіологічні дослідження з визначенням видового складу, стану популяцій та запасу основних (фонових) видів водних біоресурсів, структури іхтіоценозу, умов природного відтворення та нагулу молоді;
- визначити біопродуктивність водойм та необхідні обсяги вселення водних біоресурсів за видами;
- розрахувати обсяги вилову туводних та інтродукованих видів водних біоресурсів;
- оцінити стан, перспективи та напрямки рибогосподарського використання водойм (їх ділянок), у тому числі регламентація любительського та спортивного рибальства;
- здійснити оцінку наявності видів флори та фауни з охоронним статусом різного рівня та занесених до Червоної Книги України, регіональних Червоних списків, а також природних оселищ, що потребують охорони, з наступною розробкою заходів їх охорони (у разі потреби);
- на основі проведених досліджень розробити наукові обґрунтування та режими рибогосподарського використання водойм.

2. Методи проведення робіт

Виконання науково-дослідних робіт буде здійснюватися у відповідності до сучасних методик іхтіологічних, рибогосподарських, гідробіологічних, гідрохімічних та гідроекологічних досліджень та визначників безхребетних і риб (Маркевич, Короткий, 1954; Чугунова, 1959, Жадін, 1960; Правдин, 1966; Фауна України, 1974; Монченко, 1974; Визначник прісноводних..., 1977; Пахоруков, 1980; Методические рекомендации..., 1981; Nelson, 1994; Методи збору..., 1998; Eschmeyer, 1998; Bogutskaya, Naseka, 2002; Новіцький, 2005; Мовчан, 2005; Методи гідроекологічних досліджень ..., 2006; Манило, 2014 та ін.).

До проведення рибогосподарських та іхтіологічних досліджень на водоймах планується залучення фахівців відповідних обласних Управлінь Державного агентства меліорації та рибного господарства України, згідно погоджених у встановленому порядку графіків наукових досліджень.

Проведення іхтіологічних досліджень планується здійснювати у рамках існуючих Режимів та Наукових обґрунтувань, силами та знаряддями лову користувачів водних біоресурсів. На водоймах, де відсутні відповідні Режими спеціального товарного рибного господарства (не здійснюється рибогосподарська діяльність), дослідження будуть проводитися за основними групами гідробіонтів з відбором та аналізом проб.

Крім того, дослідження іхтіофауни водойм буде здійснюватися за допомогою обстеження ультразвуковими ехолокаційними приладами, за

допомоги опитування і анкетування рибалок-любителів, ловінням гідробіонтів дрібновічковими підсаками або іншими дрібновічковими знаряддями лову у прибережній зоні з наступним випуском молоді риб (безхребетних) у водойму у живому вигляді.

Зібраний гідробіологічний та іхтіологічний матеріал буде повністю оброблятися (первинна камеральна і статистична обробка) на кафедрі водних біоресурсів та аквакультури Дніпровського державного аграрно-економічного університету та на базі Науково-дослідного центру «Водні біоресурси та аквакультура» ДДАЕУ.

За увесь період проведення досліджень (2022–2026 рр.) планується провести:

- комплексні обстеження до 30 водойм,
- проаналізувати до 1200 сіткопідйомів різного кроку вічка,
- до 40 притонень промисловими і дрібновічковими (уклійно-йоржовими) неводами,
- 20 ловів дрібновічковим тралом,
- відібрати і проаналізувати 75 малькових проб дрібновічковою волокушею,
- піддати повному біологічному аналізу до 2000 особин різних видів риб, неповному біологічному аналізу – до 4000 особин риб.

Крім того, за період проведення досліджень заплановано відібрати до 120 гідрохімічних проб, до 360 гідробіологічних проб (фітопланктон, зоопланктон, фітобентос, зообентос).

3. Очікувані результати робіт

1. За результатами проведених досліджень буде визначено можливість рибогосподарської експлуатації водойм Дніпропетровської та інших областей України у режимі спеціального товарного рибного господарства (СТРГ).

2. На основі досліджень очікується розроблення відповідних Наукових обґрунтувань (для водойм площею до 10 га) та Науково-біологічних обґрунтувань та проєктів Режиму рибогосподарської експлуатації водного об'єкта.

3. Буде визначений комплекс рибницьких, меліоративних та охоронних заходів для підвищення біопродуктивності та підтримки існуючого рівня біорізноманіття флори та фауни водойм.

4. З урахуванням соціального та рекреаційного фактору буде проведена регламентація здійснення любительського та спортивного рибальства на засадах загального та спеціального використання водних біоресурсів.

4. Термін дії Програми

Програма проведення рибогосподарських досліджень на водоймах (їх ділянках) розрахована на п'ятирічний термін –з 2022 р. до 2026 р. включно.

5. Відповідальні виконавці

Відповідальними виконавцями «Програми проведення наукових рибогосподарських досліджень...» від ДДАЕУ є:

- заступник керівника Науково-дослідного центру «Водні біоресурси та аквакультура», канд. наук, старший науковий співробітник Леонід БАЙДАК;
- старший лаборант кафедри водних біоресурсів та аквакультури Дмитро КОБЯКОВ.

Науковий керівник «Програми ...»,
завідувач кафедри
водних біоресурсів та аквакультури ДДАЕУ,
керівник Науково-дослідного центру
«Водні біоресурси та аквакультура» ДДАЕУ,
д-р біол. наук, проф.

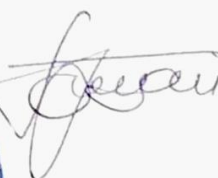
Роман НОВІЦЬКИЙ

Начальник
науково-дослідної частини ДДАЕУ
к.х.н.

Андрій ТОКАР

Проректор
з наукової та інноваційної діяльності
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету
проф., д-р біол. наук

Юрій ГРИЦАН